

Вахнюк Н. П., студентка II-го курсу групи ФБСМ-6, ФБСО
Науковий керівник: Литвинчук І.В., доц., к.е.н.
Державний університет «Житомирська політехніка»

Напрями вдосконалення бюджетного менеджменту в розрізі доходів і видатків України

Для виконання державою покладених і законодавчо визначених на неї функцій у повному обсязі необхідна наявність фінансових ресурсів, більшість яких акумулюється через державний бюджет.

Державний бюджет – це централізований фонд грошових ресурсів, що знаходиться в розпорядженні уряду для фінансування державного апарату, збройних сил, виконання соціально-економічних функцій.

Аналізуючи основні показники бюджетних класифікаторів у системі доходів згідно з даними Міністерства фінансів України за аналізований період 2019 – 2021 р.р спостерігається їх значне скорочення у сумі 177 700,50 тис. грн.

Найбільшу питому вагу в структурі доходів протягом усього періоду складають податкові надходження і становлять близько 83 % усіх доходів і мають тенденцію до зростання. Проте цього недостатньо, оскільки за європейськими нормами неподаткові надходження у структурі бюджету держави мають складати не більше 5 %, а за даними в Україні вони складають (15,42 %). Це свідчить про неоптимальну структуру доходів бюджету. Отже, за аналізований період ми можемо спостерігати значну тенденцію до зменшення дохідної частини та при цьому є наявний структурний (нециклічний) бюджетний дефіцит, який виникає внаслідок того, що державні витрати нарощуються швидшими темпами, ніж зростають доходи бюджету.

Таблиця 1

Склад і структура доходів Державного бюджету станом на 1.09.2021 року

Показник	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Зміна показників за 3 роки	
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн. (+,-)	% (раз)
Податкові надходження	799776,0	80,12	851115,6	79,10	684835,4	83,46	-114940,6	64,68
Неподаткові надходження	186684,2	18,70	212946,9	19,79	126555,4	15,42	-60128,8	33,84
Доходи від операцій з капіталом	183,0	0,02	79,4	0,01	296,8	0,04	113,8	-0,06
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1139,9	0,11	1029,7	0,10	450,7	0,05	-689,2	0,39
Офіційні трансферти	8725,0	0,87	10658	0,99	8245,3	1,00	-479,7	0,27
Цільові фонди	1770,8	0,18	187,1	0,02	194,8	0,02	-1576	0,89
Всього	998278,9	100	1076016,7	100	820578,2	100	-177700,50	100

Протягом аналізованих років видатки державного бюджету зменшились на 244481,10 тис. грн. Лише в 2020 р. видатки значною мірою перевищили доходи у зв'язку із забезпеченням обороноздатності держави (рис. 1). В 2021 р. скоротились видатки на охорону навколишнього середовища, громадський порядок, безпеку, судову владу і ми можемо практично сказати враховуючи попередні роки, що доходи практично дорівнюють видаткам тобто дефіцит державного бюджету значно зменшився (рис. 1). Нині найбільшу частку в загальній сумі видатків державного бюджету склав соціальний захист та соціальне забезпечення (26,23 %) та загальнодержавні функції сума яких щорічно зростає.

Таблиця 2

Склад і структура видатків Державного бюджету станом на 1.09.2021 року

Показник	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Зміна показників за 3 роки	
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн. (+,-)	% (раз)
Загальнодержавні функції	168206,5	15,68	163849,4	12,72	117407,7	14,17	-50798,8	20,78

Оборона	106627,7	9,94	120374,1	9,35	70880,6	8,56	-35747,1	14,62
Громадський порядок, безпека, судова влада	140151,2	13,06	157672,5	12,24	99448,0	12,00	-40703,2	16,65
Економічна діяльність	72365,1	6,75	168889,0	13,11	73033,0	8,82	667,9	-0,27
Охорона навколишнього середовища	6316,2	0,59	6636,8	0,52	2954,3	0,36	-3361,9	1,38
Житлово-комунальне господарство	108,0	0,01	88,5	0,01	14,9	0,01	-93,1	0,04
Охорона здоров'я	38561,6	3,59	124925,3	9,70	96443,8	11,64	57882,2	-23,68
Духовний та фізичний розвиток	9967,0	0,93	9826,4	0,76	7818,2	0,94	-2148,8	0,88
Освіта	51657,6	4,81	52857,3	4,10	38897,6	4,70	-12760,0	5,22
Соціальний захист та соціальне забезпечення	218628,6	20,38	322720,3	25,06	217312,6	26,23	-1316,0	0,54
Міжбюджетні трансферти	260302,0	24,26	160177,1	12,44	104199,1	12,57	-156102,3	63,85
Всього	1072891,5	100	1288016,7	100	828410,3	100	-244481,10	100

Державний бюджет показує бюджетний потенціал, який характеризує рівень економічного розвитку країни та фактично завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

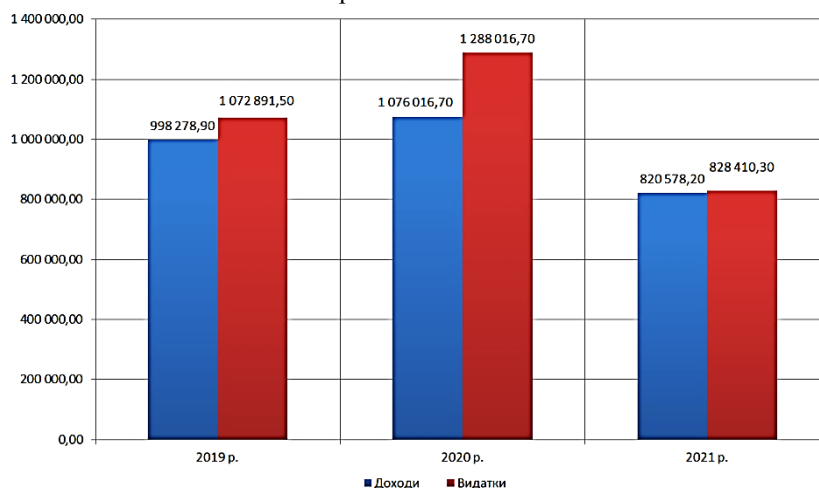

Рис. 1. Динаміка доходів і видатків державного бюджету України млн. грн

Отже, стає очевидним, що залучення та розподіл бюджетних коштів в Україні здійснюється неефективно. Основними проблемами, які потребують вирішення є: відсутність чіткої стратегії щодо складання бюджету та контролю за реалізацією бюджетних програм, недосконалістю фіскальної політики, немає особистої майнової та кримінальної відповідальності за дотриманням вимог законодавства, є наявні застарілі підходи що до фінансування, що спричиняє великий обсяг необґрунтованих видатків.

У результаті проведеного аналізу, держава повинна формувати свою бюджетну політику так, щоб скоротити бюджетний дефіцит і для цього, першим кроком щодо вдосконалення державного бюджету має бути збалансування головного кошторису України.

Також необхідно приділяти увагу найменш розвинутих статтям доходів, таким як доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, збільшення яких дозволить зменшити навантаження та залежність державного бюджету, наприклад, від податкових надходжень. Доцільно інвестувати бюджетні кошти у розвиток галузей, втілювати у виробництво наукові досягнення, використовувати субсидій та гранти для створення сприятливих умов господарювання та стимулювання виробництва, залучення іноземного капіталу до України. Здійснення тих чи інших видатків потрібно розглядати ще на стадії планування бюджету, враховуючи реальні економічні показники та кризовий стан економіки, тоді бюджетний дефіцит буде виправданий, а в перспективі зменшений.